

“OPEN BANKING” MAXSUS PLATFORMADAN FOYDALANISH

Safarov Muslimbek Ahmadovich

*O‘zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi Biznesni boshqarish
(Master of Business Administration-MBA) Banking sirtqi ta’lim shakli magistr
talabasi*

“Open banking” tushunchasi yaqin kelajakda rivojlanish uchun bizga qo‘shimcha turtki berishi mumkin. Ma’lum bo‘lishicha, “Open banking tomonidan o‘tkazilgan API boshqaruvi va ekotizimlari”, texnologiyadan foydalanish standartlari allaqachon ishlab chiqilgan.

Ochiq bank faoliyatining missiyasi ko‘p qirrali: moliyaviy texnologiyalarni rivojlantirishni rag‘batlantirish, banklarning texnologik inertsiyasini bartaraf etish, iste‘molchilar uchun yanada qulay interfeyslarni yaratish, mahsulot qatorini kengaytirish va boshqalar. Ochiq APIlar orqali har qanday kompaniya bank mijozlariga "ulanish" va kirish huquqiga ega bo‘lishi mumkin. Bunday holda, bank “backend operatori” funktsiyalarini bajaradi va “fintech startup” bo‘limida yoki boshqa har qanday agent “frontend” bo‘limida iste‘molchi bilan o‘zaro aloqada bo‘ladi.

“Juniper Research” jurnalining tadqiqotiga ko‘ra, 2019-yilda dunyoda ochiq bank xizmatlaridan foydalanuvchilarning umumiy soni 18 million kishini tashkil etgan bo‘lsa, 2021-yilga borib bu ko‘rsatkich 40 millionga yetdi. O‘z navbatida, tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, butun dunyo bo‘ylab o‘tkazilgan so‘rovnomada qatnashgan 774 ta bank orasidan 86% keyingi 12 oy ichida ochiq bank tizimida API-lardan foydalanishni hohlagan.

Dastlab, ochiq bank xizmatidan foydalanganda, banklar o‘zlarining IT-tizimlaridan barchaga bepul va maxsus kelishuvsiz erkin foydalanish imkoniyatini beradi deb taxmin qilingan. Ba’zi banklar ushbu tendensiyaga qarshi kurashmaslik, balki unga rahbarlik qilish yaxshiroq ekanligini tushunishdi, chunki ochiq bank biznes uchun yangi imkoniyatlar va shuning uchun qo‘shimcha daromad va’da qiladi qo‘l mehnati bo‘yicha - texnologiya inson omili bilan bog‘liq xatolarni kamaytiradi, moliyaviy operatsiyalar tezligini oshiradi va tejaydi.

Bunday qizg‘in kirishlarga qaramay, Ochiq bank kontseptsiyasi amalda kutilgan xususiyatlarga ega bo‘lmadi. Bu o‘z navbatida shuni ko‘rsatadiki, "Ochiq bank kontseptsiyasi yo‘q qilinishi kerak". Sotuvda hamkorlik darajasi yetarli emas, hamkorlarni birlashtirish jarayoni esa juda qiyin. Shuning uchun Open Banking shaxsiy ma’lumotlarni boshqarishga yangi yondashuv - Open Finance tomon intilmoqda. Mamlakatimizda Open API-ni ommalashtirish sabablari Yevropanikidan farq qiladi. Open API ning keng miqyosli vazifasi yirik biznes uchun xizmatlarni yaratishdir - masalan, o‘zlarining moliyaviy oqimlarini

o'zlarining ERP tizimlaridan boshqarishni hohlaydigan korporativ g'aznachiliklar Bank bozorlari va ekotizimlarini rivojlantirish, hamkorlar va agentlarning o'zaro hamkorligini kengaytirish, IT infratuzilmasini optimallashtirish - bu Open Banking erishishga yordam beradigan tegishli maqsadlarning to'liq bo'lmagan ro'yhati hisoblanadi.

Masalan, Milliy bank sug'urta kompaniyalari bilan hamkorlikni optimallashtirish uchun Open API dan foydalanadi. Texnologiya xatolar sonini kamaytiradi, xavf-xatarlarni baholashni optimallashtiradi, qo'llab-quvvatlash xarajatlarini kamaytiradi, shartnomalar tuzish vaqtini qisqartiradi va ularni yangilash darajasini oshiradi. Open banking ko'plab biznes muammolarini hal qilish imkonini beradi. Ularning yordami bilan, masalan, qurilish kompaniyalari o'zini o'zi ish bilan band qilgan ishchilarga bemaolol maosh to'lay oladi, bu jarayonda esa ("yopish" cheklari avtomatik ravishda yuklanadi) va oziq-ovqat yetkazib beruvchi kompaniyalar tashuvchilari tomonidan firibgarlik muammosini hal qilishadi, bizning ishda esa har doim ham huddi shunday pul bor, va biz uni muayyan buyurtma mijoziga to'lash uchun zarur bo'lgan tashrif qog'ozi bera olamiz.

XULOSA

Ochiq ma'lumotlar va Open API-dan foydalanishga asoslangan Open Banking tizimining rivojlanishi foydalanuvchi tajribasini soddalashtiradi va O'zbekistonda raqamli bankingni rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlar ochadi. Bularning barchasi bank xizmatlari sifatining yaxshilanishiga va bank tashkilotlari o'rtasidagi raqobat darajasining pasayishiga olib keladi, ayni paytda raqamli xizmatlar va innovatsion mahsulotlar rivojlanadi. Rossiyada ochiq bank tizimi rivojlangan xorijiy davlatlar bilan solishtirganda hali shakllanish bosqichida, ammo shunga qaramay, ushbu tizimni jadal rivojlantirish uchun barcha zarur shart-sharoitlar mavjud.

Bugungi kunda O'zbekiston markaziy banki tomonidan nazorat qilinadigan Ochiq bank sohasida ikkita loyiha, tezkor to'lovlar tizimi va bozor maydoni mavjud. Loyihalar moliya bozorining rivojlanishiga hissa qo'shadi, shu bilan birga uchinchi tomon kompaniyalari uchun moliya sanoatiga kirish to'siqlarini kamaytiradi va tizimning o'zi moliyaviy bozor ishtirokchilarining keng doirasi uchun mavjud ma'lumotlardan foydalanish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Open Bank Project. "Open Banking API Platform."
2. Congressional Research Service. "Open Banking, Data Sharing, and the CFPB's 1033 Rulemaking."
3. Visa. "The Future of Banking Is Open," Pages 2-14.

Saytlar:

1. <https://rb.ru/longread/cto-takoe-open-banking/> - Rusbase
2. <https://cis.smebanking.club/natasha-kiprianidis-hellenic-bank-ob-openbanking-i-pervichnom-api-podxode/> - CME Banking Club
3. <https://bankinrussia.ru/news/open-banking/> - BankInRussia.ru
4. Особый путь Open Banking | Банковское обозрение (bosfera.ru)